

**BØNDERNES
BLOMSTRENDE IDEER**

BIODIVERSITET PÅ BEDRIFTEN

- INSPIRATION OG GODE RÅD

Birte Boelt

Hanne Juncher Fris

Frederik Taarnhøj

Julie Arildsen Winter

2020

INDHOLD

Om Bøndernes Blomstrende Ideer	s. 3
Hvem er juryen?	s. 4
De 3 bedste initiativer i 2020!	s. 5
Tre vigtige ting ifølge juryen	s. 12
Oversigt over biodiversitetsinitiativer	s. 13

OM BØNDERNES BLOMSTRENDE IDEER

I 2020 igangsatte Syngenta Nordics et samarbejde med FaunaPhotonics for at sætte fokus på biodiversitet i landbruget og de mange gode initiativer, som landmænd fra hele landet arbejder med på deres bedrifter. Samarbejdet blev til *Bøndernes Blomstrende Ideer*.

Projektet opfordrede landmænd fra hele landet til at dele deres ideer og initiativer fra bedriften.

Vi har modtaget mange gode eksempler på, hvordan landmænd hjælper biodiversiteten derude. Det kræver ikke nødvendigvis stor planlægning eller mange penge at gøre en forskel.

En jury af eksperter har gennemgået alle projekterne og udpeget de tre bedste initiativer for 2020, som er beskrevet i rapporten. Juryens kommentar vil kunne findes løbende i rapporten .

Kriterierne for udvælgelsen:

- Det tiltag der bedst gavner biodiversiteten
- Det mest nytænkende tiltag
- Det der er nemmest at etablere på bedriften

For lettere at få overblik er alle initiativer inddelt i følgende kategorier*: 1) Kiler og ukurante hjørner, 2) Udsåning af blomsterstriber, vildtager, mv., 3) Gamle træer, 4) Stenbunker i skel og halmballer, der gror til, 5) Mini-vådområde, 6) No-till-dyrkning.

Hvorfor er biodiversiteten vigtig for landbruget?

I Danmark har vi de senere år fået øjnene op for vigtigheden af biodiversitet, og hvor afgørende det er, at vi har bestøvende insekter, og at vi hjælper med at opretholde og bevare insekternes levesteder.

Biodiversiteten og naturen har brug for, at vi sætter et større fokus på, hvad der er godt for vores insekt- og dyreliv i Danmark. Mange landmænd gør allerede meget for biodiversiteten ude på deres bedrift.

Biodiversitet & Syngenta

Med Operation Pollinator har Syngenta i over 16 år haft fokus på forbindelsen mellem landbrug og biodiversitet og igangsat projekter i forskellige lande. I Syngenta Nordic arbejder vi også med en lang række forskellige projekter.

Læs mere om de forskellige projekter og [biodiversitet](#) på vores hjemmeside.

*Kategorierne bygger udelukkende på de initiativer, der er blevet indsendt. Der findes flere tiltag, man kan foretage på bedriften.

JURY

Birte Boelt, Seniorforsker ved Aarhus Universitet

Uddannet agronom fra Landbohøjskolen og arbejder med forskning inden for frøproduktion, dyrkningssystemer og frøteknologi.

Hanne Juncher Fris, Jagt- og Naturkonsulent ved Velas

Arbejder med direkte rådgivning indenfor jagt, vildtpleje, natur & biodiversitet primært til landmænd, fritidslandmænd, jægere og naturinteresserede.

Frederik Taarnhøj, medstifter af FaunaPhotonics

Iværksætter med ekspertise indenfor udvikling af virksomheder med grønne løsninger.

Julie Arildsen Winter, Teknisk ekspert i udsæd, Syngenta

Uddannet agronom fra Landbohøjskolen. Arbejdsområde er Syngenta Nordics udsædsportfolio, samt projekter med fokus på biodiversitet og bæredygtighed.

DE 3 BEDSTE INITIATIVER I 2020!

VINDEREN AF BØNDERNES BLOMSTRENDE IDEER 2020!

” Vi såer nogle ukurante
hjørner med
blomsterblandinger.

Og i majsmarkerne langs
indfaldsveje til de små
landsbyer såer vi blandt
andet honningurt og
solsikker.

Stenbunker, et par gl.
halmballer og vildtstriber
tilgodeser insekter. Nogle
steder får gamle, væltede
træer lov at ligge i kanten
af marken. “

**Steen Olsen, Thomas
Poulsen, Preben Tving
Andersen og Mette Tving
Andersen**

Samlet 640 ha
Sjælland 📍

” At tage ukurante områder ud, der ikke er lige så
produktive og bruge dem til at udså blomsterstriber,
kan gavne miljøet og naturen. Ved eksempelvis at
udså honningurt på ukurante områder, kan man
undgå overlap med gødning og sprøjtemidler. “

- Birte Boelt

VINDEREN AF BØNDERNES BLOMSTRENDE IDEER 2020!

Emner, der ligger til grund for juryens bedømmelse af 1. pladsen

- Det er de **permanente- og flerårige tiltag**, der afgiver størst positiv effekt for biodiversiteten.
- **Gamle træer** kan du med fordel efterlade i markkanten – de skaber gode habitater for insektliv.
- **Ukurante hjørner**, som er mindre produktive, kan bruges til at udså blomsterblandinger, der kan blive leve- og fødested for bier og andre insekter.
- **Stenbunker og tilgroet halmballer** kan være et godt skjulested for insekter, frøer og firben.
- Ud over, at **blomsterblandinger** fremmer fødegrundlaget for bier og andre bestøvende insekter, kan det også være en prydding for lokalsamfundet, der kommer forbi de blomstrende områder.

” I min optik er det dem, der byder ind med flest permanente tiltag. Og det er virkelig vigtigt, når vi taler om biodiversitet. Der er stenbunker, der er væltede træer, der får lov til at ligge i markkanten. Og så kan jeg også godt lide, at lokalsamfundet er tænkt med, ved at placere de her striber ved indfaldsveje. På den måde får landmanden spredt budskabet til lokalsamfundet og flere får fokus på biodiversitet. “

- Hanne Juncher Fris

2. PLADSEN: HJÆLPER MED ETABLERING AF BLOMSTERSTRIBER

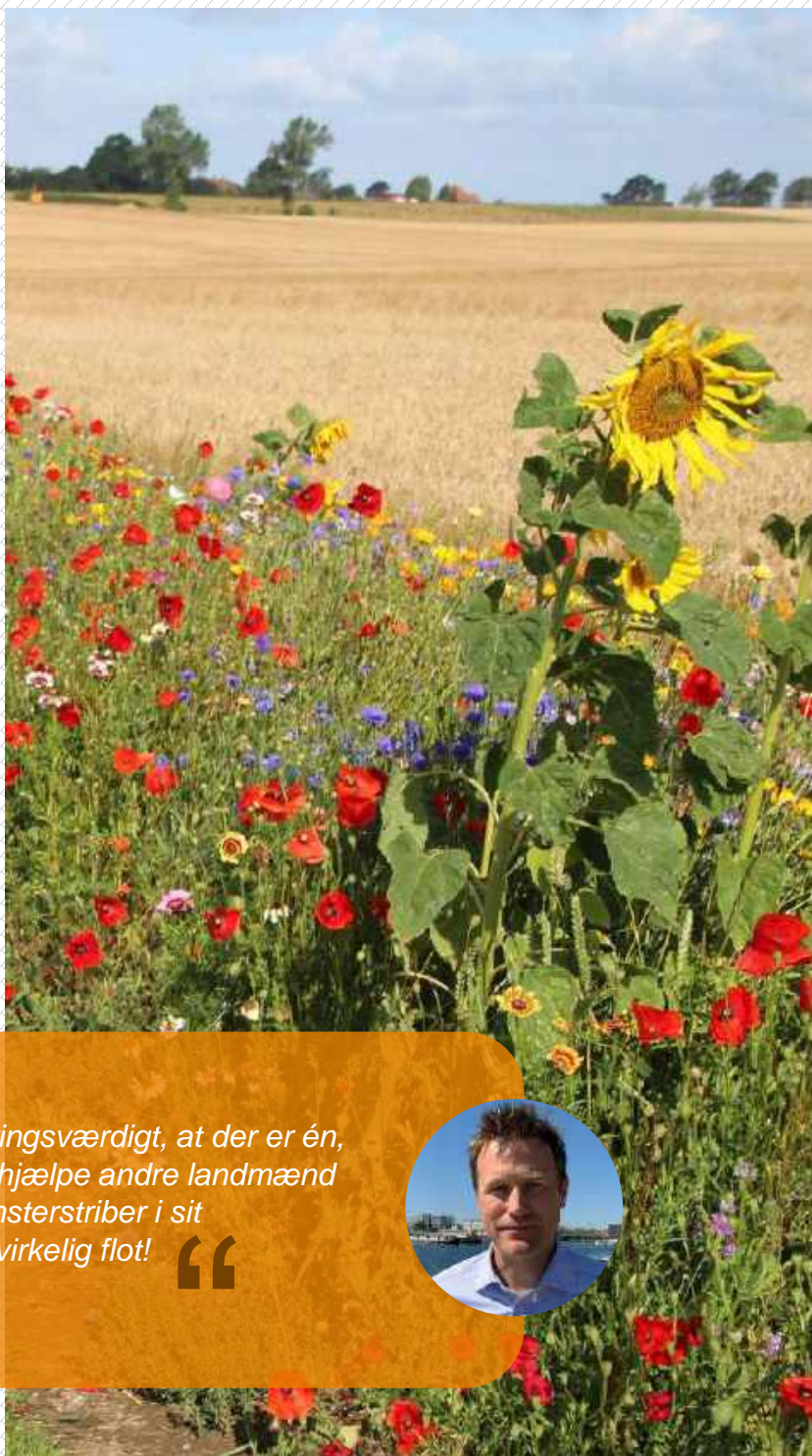
” *Jeg har siden 2017 hjulpet en masse frivillige landmænd med at udså- og etablere blomsterstriber på Fyn. Det har givet mange positive henvendelser fra både landmænd og lokalsamfundet.* “

Bjarne Nygaard

Maskinstation,
Fyn 📍

” *Det er utrolig beundringsværdigt, at der er én, der er gået ud for at hjælpe andre landmænd med at etablere blomsterstriber i sit lokalområde. Det er virkelig flot!* “

- Frederik Taarnhøj

2. PLADSEN: HJÆLPER MED ETABLERING AF BLOMSTERSTRIBER

Emner, der ligger til grund for juryens bedømmelse af 2. pladsen

- Etableringsfasen er yderst vigtigt, så blomsterblandingen kan komme godt fra start. Ellers bliver arealet hurtigt overtaget af ukrudt.
- Blomsterstriber øger fødegrundlaget for insekter og kan bidrage til at sikre kontinuitet i fødeudbud over sommeren.
- For at beskytte biodiversiteten anbefales der at harve i stedet for at pløje – og derved undgå at nulstille insektniveauet helt i området.
- Blomsterstriber langs landeveje bringer stor glæde til de lokale og andre forbipasserende, der nyder at området blomstrer.

” Det er en generel udfordring at få lavet et godt såbed, der sikrer en god fremspiring og etablering af alle arter i blandingen. Hvis der er huller i bestanden, kommer der ukrudt i stedet for. Derfor er det dejligt at se dette initiativ, der hjælper andre landmænd med at få stiber etableret i lokalområdet. “

- Birte Boelt

3. PLADSEN: HAR BLOMSTERSTRIBER & GAMLE TRÆER LIGGENDE

” *Jeg gør meget for naturen, da jeg er ivrig naturmand og jæger. Nyder generelt bare at se naturen trives og gør en del for biodiversiteten.*

Jeg har blomsterstriber hvert år (vildtager) og lader gerne gamle hule træer stå i skoven, så fugle kan bruge dem. “

Carlo Bach Greve

335 ha og 110 ha skov
Nordjylland 📍

” *”At lade gamle træer ligge eller stå, i kombination med andre tiltag, er rigtig fint. Gamle hule træet giver levesteder for ikke kun fugle, men også insekter og svampe.”* “

- Julie Arildsen Winter

3. PLADSEN: HAR BLOMSTERSTRIBER & GAMLE TRÆER LIGGENDE

Emner, der ligger til grund for juryens bedømmelse af 3. pladsen

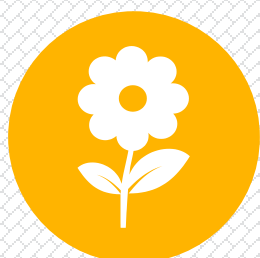
- Den største og mest positive effekt for biodiversiteten er **permanente tiltag**, som eksempelvis gamle træer – levende såvel som døde.
- **Gamle hule træer**, der får lov til at blive stående i skoven, fremmer insektlivet og dermed fuglelivet.
- **Vildtager** giver føde og levesteder til insekter i området. Det støtter biodiversiteten samtidig med, at det også giver føde til vildtet.

” Her ser vi igen, at der er brugt forskellige tiltag, der både indebærer at bevare gamle døende træer og nye tiltag som blomsterstriber. Jo mere variation des bedre biodiversitet. “

- Hanne Juncher Fris

TRE VIGTIGE TING IFØLGE JURYEN

Permanente- og flerårige tiltag er dem, der gavner biodiversiteten mest.

Beskyt og bevar eksisterende naturrige områder bedst muligt.

Kombiner gerne forskellige tiltag, der kan hjælpe hinanden.

OVERSIGT OVER BØNDERNES BLOMSTRENDE IDEER 2020!

Kiler og ukurante hjørner

- Her er en landmand der har brugt kiler og hjørner til MFO-brak. Det er med en forårsslåning og ellers gror det vildt hele sommeren.

Fordele og gode råd:

- Det kan være en stor fordel for biodiversiteten at udtage ukurante hjørner. Eksempelvis at lade området gro til eller at udså blomsterblandinger.
- Det er godt med kiler og afstand op til allerede eksisterende natur. Således beskytter man området for gødskning og sprøjtemidler.
- Har man flere mere eller mindre sammenhængende kiler og ukurante hjørner giver det bestøvende insekter mulighed for at bevæge sig.

Vær opmærksom på:

- Biodiversiteten trives bedst ved at landmanden sikrer, at disse områder bliver mere eller mindre permanente arealer, der ikke indgår i den daglige markdrift.
- Lad naturen gå i blomst og lad den blomstre så længe som muligt.

Udsåning af blomsterstriber, vildtager, mv.

- I billedet til venstre er der striber med blandede blomster. På billedet til højre er der udsået cikorie og foderkål langs et stengærde.

Fordele og gode råd:

- At udsåningerne ligger der permanent eller i en flerårig periode.
- At have fokus på varieret slåning af striberne, så blomsterne får lov til at blomstre. På den måde sikrer man, at insekt-faunaen ikke risikerer at blive nulstillet.
- Man kan med fordel placere dem i kanten af marker og/eller op til noget eksisterende natur og vilde naturområder.
- At placere dem op til gamle allerede etablerede tiltag, såsom et stengærde.
- Jo større arealet er, des bedre.

Vær opmærksom på:

- Undgå at omlægge hvert år hvis muligt, da det ødelægger den insektfauna, der har valgt at bosætte sig i det område.
- Hvis omlægning er nødvendig, så sørg for at planlægge en rotationsomlægning, så der hele tiden er noget til de insekter og dyr, der benytter det som leve- og fødegrundlag.
- Etableringsfasen er vigtig, når man vælger at udså striber.
- Udbyttet fra frøblandinger kan variere alt efter geografisk placering i landet.

Udsåning af blomsterstriber, vildtager, mv.

Etableringsfasen er vigtig!

Det er vigtigt, at etableringen bliver gjort på den rigtige måde og på det rigtige tidspunkt, da arealet med blomsterblandingerne ellers meget hurtigt vil blive overtaget af ukrudt.

Her ser vi et billede (til højre) fra en landmand, der har investeret i en fræser med såmaskine til såning af blomster og bi-venlige planter. Han har udsået 3000m².

Striber som følger med i sædskifte

Juryen er enig i, at flereårige tiltag er bedst, når det handler om biodiversitet. Men har man valgt at have blomsterstriber med i sit sædskifte, kan det være med til at sikre, at nye planter kommer til, så det ikke bliver græs det hele.

For at beskytte biodiversiteten anbefales der at harve i stedet for at pløje og derved undgå at nulstille insektniveauet helt i området.

- På billedet til venstre har en landmand udsået en flereårig blanding til fuglevildt. Ved siden af vildtageren er der sået majs.

Gamle træer

- Et gammelt træ, der er ved at blive flyttet over til en markkant.

Fordele og gode råd:

- At have gamle træer – både levende og døde – er en af de bedste ting, du kan gøre for at hjælpe biodiversiteten.
- Beskyt og bevar gamle træer bedst muligt.
- Har du døde træer kan du med fordel efterlade dem i markkanten – det gælder også grene og andet kvas.
- Stående træer, giver størst værdi.

Vær opmærksom på:

- Jo større træ, des bedre: Et stort, gammelt eller døende træ, som er min 50 cm i diameter, gerne med mange huller.
- Det gør ikke noget at det "roder" lidt. Biodiversiteten nyder godt af at det får lov til at gro lidt til.

Stenbunker i skel og brug af halmballer

- På billedet til venstre ser vi marksten, der er samlet i en bunke. På billedet til venstre ser vi nogle halmballer, der har fået lov til at stå og gro til.

Fordele og gode råd:

- Kan være et skjulested for insekter, frøer og firben.
- Omkostningsfrit at etablere.
- Stenbunker er forholdsvis let at etablere, da der oftes i forvejen samles sten.
- Halmballer skal blot have lov til at gro til, uden at blive forstyrret og kræver ikke pleje.

Vær opmærksom på:

- Usikkerhed om effekten af gamle halmballer.
- Stenbunker og halmballer alene afgiver ikke den højeste effekt for biodiversiteten – men kan med fordel kombineres med andre tiltag.

Minivådområde

- Her ser vi en landmand, der har lavet et minivådområde på 7.000 kvadratmeter, der afvander et areal på 70 hektar. Projektet blev gravet i juli og august 2020, og er næsten fyldt op med vand i dag. Området var i forvejen svært at dyrke, og derfor valgte landmanden at placere det her.

Fordele og gode råd:

- Permanent tiltag.
- Leve- og fødesteder for insekter og dyreliv.
- Stort område med gode skjulesteder for både insekter og dyreliv.

Vær opmærksom på:

- Kan kræve meget planlægning.
- Kan tage længere tid at etablere.
- Kan være omkostningsfyldt at etablere.

No-till såning, som en del af conservation agriculture (CA)

- Her ser vi et billede fra en landmand med no-till dyrkning. Det er foregået ved en gradvis overgang af de 470 hektar til no-till, og en investering i en Horsch Avatar såmaskine. Foto: Sagro.

Fordele og gode råd:

- Ved No-till såning bearbejdes jorden kun i begrænset omfang. Herved forstyrres livet i jorden minimalt og biodiversiteten øges både under og over jordoverfladen.
- Afgrøderester efterlades på jordoverfladen og er føde for blandt andet regnorme. Regnormegange kan forbedre luftskifte og dræning af jorden.
- Nyttedyr, som løbebiller, rovbiller og edderkopper kan finde ly under afgrøderester. Disse nyttedyr lever blandt andet af bladlus og andre skadedyr.
- Principper fra CA kan også give fordele i dyrkningssystemer med traditionel jordbearbejdning.

Vær opmærksom på:

- No-till såning er ofte en del af et dyrkningssystem. Andre agronomiske beslutninger eksempelvis gødsknings-, ukrudts-, og svampestrategi, kan også påvirkes af niveauet af jordbearbejdning.
- No-till kan være en udfordring på grovsandede jord, med dårlig strukturel stabilitet eller på jorde med dårlige drænings egenskaber.

Conservation Agriculture

- Direkte såning med et minimum af jordbearbejdning
- Permanent dække af jorden med planter eller planterester
- Varieret sædskifte